

УДК: 37.048.4:811.111:338.48

Г.І. М'ЯСОЇД,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного туризму та мовної підготовки
Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*

ВІЙЗНИЙ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ УРОК: ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ ТА ЇЇ ВАРІАЦІЇ

Розглянуто форми профорієнтаційної роботи серед старшокласників, вивчено досвід проведення міждисциплінарного виїзного уроку англійської мови та основ індустрії гостинності. Виявлено потенційні можливості такої форми навчання з позицій здійснення профорієнтаційної роботи та професійного консультування, а також особливості методики її підготовки та проведення.

Ключові слова: професійна орієнтація, професійне консультування, виїзний, міждисциплінарний, тест на профорієнтацію, англійська мова, основи індустрії гостинності, схильність до професії.

Актуальність. Освітян українських вищих навчальних закладів вкрай непокоять дані про щорічне зниження кількості осіб, які беруть участь у кожній новій вступній кампанії, та інформаційні заголовки, серед яких привертають увагу такі: «Українські студенти дедалі масовіше виїжджають за кордон» [8], «Щорічно вчитися за кордон їдуть 18–20 тисяч українських студентів» [10] та інші. Так, Є. Стадний, виконавчий директор аналітичного центру CEDOS, у статті «Куди тікають українські абітурієнти?» на порталі «Освітня політика» від 25.10.2015 [7], наводить приголомшливі статистичні дані Центру досліджень суспільства щодо еміграції українців з метою навчання, серед яких зазначено, наприклад, що минулого року зафіксовано приріст у 3299 особи, які виїхали до Польщі порівняно із 2013 р., а разом їх кількість у 2014 р. склала 9620 студентів-українців, яких агітували не тільки у вишах, а безпосередньо у школах.

Не маючи на меті перешкодити глобальним процесам, до яких належить і обмін знаннями, технологіями і досвідом, і який сприяє розвитку суспільства всього світу, як освітяни не можемо не турбуватися про майбутнє і навіть про теперішнє вищої освіти України.

Метою нашої *статті* є розгляд принципово нових форм профорієнтаційної роботи із старшокласниками українських шкіл, зокрема можливостей виїзного уроку в школі з позицій його міждисциплінарності та підвищення зацікавленості старшокласників у виборі певної професії.

Виклад основного матеріалу. У психолого-педагогічній літературі проблему проведення профорієнтаційної роботи із учнями старших класів розкрито з позицій розробки та упровадження тестових методик для виявлення схильності та інтересу до професій, зокрема онлайн-тестування професійної орієнтації [5; 6], виховних занять учителів шкіл щодо профорієнтації старшокласників, підготовки вчителів, психологів та соціальних педагогів до такого виду діяльності [1; 3; 9]. Профорієнтацією подекуди займаються Центри зайнятості, але переважно такі заходи організують навчальні заклади з метою заохочення абітурієнтів до навчання. До них, у першу чергу, належать проведення днів абітурієнта / днів відкритих дверей, відвідування шкіл та зустрічі з школярами і проведення роз'яснення щодо переваг такого навчання, перспектив роботи за отриманою спеціальністю, особливостей вступної

кампанії та системи оплати за навчання, пільг до вступу та навчання тощо. Крім того, вищі навчальні заклади шукають інші можливості для посилення привабливості навчальних програм, які вони пропонують потенційним студентам. Наприклад, Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, крім традиційної роботи у школах і традиційних днів абітурієнта, проводить інші цікаві заходи з метою привабити учнів шкіл, ліцеїв, коледжів тощо: олімпіади для учнів з різних дисциплін, конкурси, учнівські читання тощо. Цікавим є досвід організації та проведення міждисциплінарних заходів, які є не тільки профорієнтаційними, але й навчальними, виховними, мовою яких є англійська або поєднання англійської та рідної мов. Ініціатором таких заходів у Дніпропетровському університеті ім. А. Нобеля є кафедра міжнародного туризму та мовної підготовки (до 2015 р. – кафедра іноземних мов), якою регулярно проводяться учнівські та студентські читання, присвячені Альфреду Нобелю (2013, 2014, 2015 рр.), вперше у регіоні проведено англійськомовну вікторину «NobelQuiz» для знавців нобелівської теми (2014 р.). Крім організації профорієнтаційної роботи у межах університету, студенти заохочуються до спроб попрацювати за обраним фахом, принаймні у змодельованих умовах. Так, цього року студенти напряму «Туризм» взяли участь у конкурсі команд, організованому Управлінням культури, національності та релігій Дніпропетровської облдержадміністрації до Міжнародного дня туризму 27.09.2015, представили туристичні маршрути світу чотирма мовами та вибороли перемогу. Цей досвід є цікавим профорієнтаційним заходом, участь у ньому має велике значення для студентів, які вже здійснили свій вибір, а також може привабити потенційних студентів-спостерігачів презентації туристичних маршрутів до навчання за спеціальністю «Туризм». Окремо слід охарактеризувати спеціальні проекти університету, які дозволяють учням старших класів доторкнутися до життя ВНЗ, відчути його дух. Це проекти «Стань студентом на один день» (2013–2015 рр.) і «Технології успіху» (2015–2016 н.р.), здійснення яких має різні організаційні форми: виїзні семінари, конференції, уроки і презентації спеціальностей у школах. У межах останнього було проведено і профорієнтаційний захід, який є предметом уваги цієї статті [4].

Здійснивши огляд форм проведення профорієнтаційної роботи в Україні, ми звернули увагу та те, що поняття «професійна орієнтація» набуло рекламного характеру, тобто основною її метою сьогодні стала агітація випускників шкіл до навчання у певних закладах освіти, що обумовлено зазначеним вище значним відтоком абітурієнтів за кордон та нестабільними соціально-економічними умовами у країні, які перешкоджають вибору абітурієнтами довгострокового періоду навчання з економічних причин.

Така реальність дещо суперечить визначенню «**професійної орієнтації**», як її характеризує «Український педагогічний словник», тобто «комплекс психолого-педагогічних і медичних заходів, спрямованих на оптимізацію процесу працевлаштування молоді згідно з бажаннями, нахилами і сформованими здібностями та з урахуванням потреби в спеціалістах народного господарства та суспільства в цілому» [2, с. 274]. Отже, ключовими складовими цього поняття є «психолого-педагогічні та медичні заходи», «працевлаштування», «бажання» і «здібності», та «орієнтація» на потреби ринку праці та суспільства. Роз'яснювальні заходи, які переважно організуються ВНЗ у школах і під час проведення днів відкритих дверей, належать до категорії «**професійного консультування**», тобто «науково організованого інформування про професії, призначеного для молоді, яка закінчує загальноосвітню школу, з метою надання практичної допомоги у виборі професії з урахуванням нахилів, інтересів і сформованих здібностей, а також потреб суспільства, народного господарства» [2, с. 274].

З метою виявлення інтересу учнів 11 класів до галузі індустрії гостинності та спеціальності «Туризм» автором проведено виїзний урок англійської мови у КЗО ДСЗШ І-ІІІ ст. № 147 ім. В. Чорновола Дніпропетровської міської ради.

Автор мав на меті досягти практичної мети уроку англійської мови, а саме: ознайомити учнів з новим мовним матеріалом – лексичними одиницями, необхідними для розробки туру в певне місце відпочинку, відповідними граматичними структурами, а також розвинути вміння аудіювання тексту з теми англійською мовою та сприяти розвиткові навичок діалогічного мовлення шляхом організації рольової гри «My first working day as a Travel Agent / Tourist Information Officer».

У процесі подання навчального матеріалу шляхом презентації, демонстрації фото-, відео- та аудіоматеріалів, а також роздаткових матеріалів (до яких входили туристичні буклети), в учнів сформувалися відповідні лінгвокультурологічні поняття, а також саме уявлення про роботу туристичних агентів, працівників туристичних інформаційних центрів. Учні 11 класу спробували себе як у ролі працівників, що пропонують переваги туру та надають докладну інформацію про нього клієнтам з широким колом різних вимог, так і у ролі самих клієнтів цих установ.

Під час добору теми ми ставили за глобальну мету дати учням 11 класу уявлення і про формат практичного заняття з англійської мови, який він має в університеті, поєднати навчання загальнонавчальної та ділової іноземної мови тією мірою, яка є можливою для учнів випускного класу, а найбільше – допомогти їм не тільки теоретично ознайомитися з деякими професіями у галузі індустрії гостинності, але й в ігровій формі спробувати себе у ролі їх виконавця, тобто сформувати інтерес випускників до спеціальності «Туризм». Разом з тим урок виконував деякі функції професійного консультування: так, учні не тільки дізналися про перспективи професії, елементи змісту професійної діяльності туристичного агента та працівника туристичного інформаційного центру, але й ознайомилися з вимогами, які така професія ставить до людини [2, с. 274]: мати бажання і вміння спілкуватися з досить різними людьми, допомогти клієнту в незнайомій країні, володіти іноземними мовами, бути успішним, уміти переконувати тощо, тобто такі, що сприяють професійному самовизначенню молоді.

Досвід проведення такого міждисциплінарного профорієнтаційного заходу дозволив виявити і деякі обмеження, які обумовлені певними чинниками. До одного з них відносимо складнощі підготовки до виїзного уроку, тема якого не передбачена програмою навчання англійської мови в 11 класі. Вони стосуються насамперед виявлення рівня попередньої мовної підготовки учнів, добору навчального матеріалу, планування методів роботи на уроці та добору форм організації навчання, а також відсутністю можливості гарантованого застосування засвоєних лексичних одиниць та граматичних конструкцій на подальших уроках з метою їх тренування, тобто ці труднощі стосуються насамперед методики навчання англійської мови.

З метою полегшення сприйняття учнями матеріалу та забезпечення їх активної участі у роботі протягом всього уроку нами були розроблені роздаткові матеріали, які були опорою навчальної діяльності старшокласників і містили список нових лексичних одиниць, тексти для читання за форматом ЗНО з англійської мови, тестове завдання для контролю правильності розуміння почутого тексту, рольові картки для проведення рольової гри з описом ситуації та деякими сталими фразами: пропозиціями допомоги, уточнення, рекомендації у картках туристичного агента та працівника туристичного інформаційного центру, а також кольорові туристичні буклети.

Прагнучи забезпечити тренування окремих елементів навчального матеріалу уроку, ми запропонували учням виконати домашнє завдання – написати особистого листа за ситуацією, що стосувалася вивченої теми за форматом завдання з відкритою письмовою відповіддю тесту ЗНО з англійської мови, у межах передбаченого Програмою виду навчальної діяльності.

Урок проведено відповідно до принципів доступності, переходу від простого до більш складного, та принципу наочності: структурно весь урок представлений у вигляді презентації PowerPoint із вбудованими аудіо- та відеооб'єктами, яка супроводжувала розповідь учителя та завдяки візуалізації полегшила сприйняття великої кількості нового матеріалу. Таким чином, у межах реалій проведення навчального заняття нами використано його навчальний, освітній та виховний потенціал та розкрито можливості здійснення елементів профорієнтаційного консультування.

Висновки. Серед розмаїття розглянутих нами форм профорієнтаційної роботи, до яких звертаються ВНЗ України, міждисциплінарний урок є найменш застосовуваним та потребує значних затрат часу. І хоча виявлені нами труднощі можуть дещо знизити досягнення практичної мети навчання з однієї дисципліни – у нашому випадку іноземної мови – не менш важливою для такого заходу є виховна мета, а саме виявлення інтересу та схильності старшокласників до певної професії, формування цікавості до отримання спеціальності

«Туризм», отримання уявлення про види професійної діяльності та вимоги до людини цієї професії засобами іншого предмета – іноземної мови, шляхом залучення у гру, через приємні емоції та новий досвід. Маємо сподівання, що серед 94 вищих навчальних закладів України, які пропонують навчання за спеціальністю «Туризм» [11], завдяки видам профорієнтаційної роботи, які пропонує Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, інтерес до навчання у ньому буде зростати.

Стаття не вичерпує усіх можливостей проведення профорієнтаційної роботи із учнями старших класів. Глибокого **вивчення потребують** питання організації психологічного консультування з метою свідомого обрання професії, відповідного медичного обстеження та організації взаємодії з батьками учнів, що є невід'ємними елементами профорієнтаційної роботи.

Список використаних джерел

1. Ананко Т.В. Профорієнтація та її складові / Т.В. Ананко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 115. – С. 8–10.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 375 с.
3. Конончук А.І. Професійне самовизначення старшокласників як мета профорієнтаційної роботи соціального педагога ЗНЗ / А.І. Конончук // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 115. – С. 110–113.
4. Проект «Технології успіху» швидко збільшує оберти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://duerp.edu/uk/news/for_abiturients/-proekt-tehnologiji-uspihu-shvidko-zbilshuje-oberti.
5. Портал «Профорієнтація» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://magellano.osukraine.com/>
6. Профорієнтація. Сделай осознанный выбор [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://prof.osvita.org.ua/ru/determine/testing/index.html>
7. Стадний Є. Куди тікають українські абітурієнти? / Є. Стадний [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/analytics/207-kudi-tikayut-ukrajinski-abiturienti>
8. Українські студенти дедалі масовіше виїжджають за кордон [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/27012279.html>
9. Федоришин Б.О. Психолого-педагогічні основи професійної орієнтації: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України / Б.О. Федоришин. – К., 1996. – 383 с.
10. Щорічно вчитися за кордон їдуть 18–20 тисяч українських студентів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [<http://ukranews.com/news/74822.---.uk>]
11. Osvita.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/guide/search-17-0-0-182-94-75.html>

References

1. Ananko, T. (2014). *Profesiynaadaptatsia ta ii componenty* [Professional guidance and its components] Herald of Chernihiv National Pedagogic University. Series: Pedagogicsciences. Vol. 115, pp. 8-10. (In Ukrainian).
2. Honcharenko, S. (1997). *Ukrainskij pedagogichnyi slovnyk* [Ukrainian pedagogic dictionary]. Kyiv: Lybid'. 375 p. (In Ukrainian).
3. Kononchuk, (2014). *Profesijne samovyznachennya starshoklasnykiv yak meta roboty socialnoho pedahoha* [Professional identity of senior highs chool students as a target of a social pedagogue job]. Herald of Chernihiv National Pedagogic University. Series: Pedagogicsciences. Vol. 115, pp. 110-113.
4. *Proect 'Technologii uspikhu' shvydko nabyraye obertiv* [Project 'Success Technologies' is revving into gear] Retrieved from http://duerp.edu/uk/news/for_abiturients/-proekt-tehnologiji-uspihu-shvidko-zbilshuje-obertion 25 October 2015.
5. *Portal 'Proforientatsia'*. [Portal 'Professinal orientation'] Retrieved from 25 October 2015.

6. *Proforientatsia. Sdelay osoznanny vybor* [Professional orientation. Make a conscious decision] Retrieved from <http://prof.osvita.org.ua/ru/determine/testing/index.html> on 25 October 2015.

7. Stadnyi, Ye. *Kudytikayut' Ukrainski student?* [Where do the Ukrainian students fly?] Retrieved from <http://education-ua.org/ua/analytics/207-kudi-tikayut-ukrajinski-abiturienti> on 25 October 2015.

8. *Ukrainski student dedali masovishe vuizhdzhaut' zakordon* [Ukrainian students tend to emigrate in massive scale] Retrieved from <http://www.radiosvoboda.org/content/article/27012279.html> on 25 October 2015.

9. Fedorishin, B. (1996). *Psukhologo-pedagogichni osnovy profesiynoi orientatsii* [Psychological pedagogic basics of professional guidance: Doctor's degree thesis in speciality 13.00.04. Institute of Pedagogy and Psychology of Vocational training of Academy of Pedagogical Science of Ukrainian. Kyiv, 383p.

10. *Schorichno vchytysya za kordon yidut' 18-20 tysach ukrainski studentiv* [Annually around 18-20 thousand of Ukrainian students go abroad to study] Retrieved from <http://ukranews.com/news/74822> on 25 October 2015.

11. Osvita.ua. Retrieved from <http://osvita.ua/vnz/guide/search-17-0-0-182-94-75.html> on 25 October 2015.

Рассмотрены формы профориентационной работы среди старшеклассников, опыт проведения междисциплинарного выездного урока английского языка и основ индустрии гостеприимства. Выявлены потенциальные возможности такой формы обучения с позиций проведения профориентационной работы и профориентационного консультирования, а также особенности методики ее подготовки и проведения.

Ключевые слова: профессиональная ориентация, профессиональное консультирование, выездной, междисциплинарный, тест на профориентацию, английский язык, основы индустрии гостеприимства, профессиональная склонность.

The paper lists the forms of career guidance of school-leavers. It examines the experience of conducting the on-site interdisciplinary lesson of English and Hospitality Industry Basics. The opportunities this organizational form provides from perspectives of career guidance and vocational counseling are revealed, as well as the methodological approach to its development and conducting.

Key words: career guidance, vocational counseling, on-site, interdisciplinary, guidance tests, English, Hospitality Industry Basics, vocational aptitude.

Одержано 9.10.2015.